

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ МЕН ЕУРАЗИЯЛЫҚ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ОДАҚТЫҢ ЗАҢНАМАСЫ БОЙЫНША ӨНЕРКӘСІПТІК МЕНШІКТІҢ ЖЕКЕЛЕГЕН ОБЪЕКТІЛЕРІН ҚҰҚЫҚТЫҚ ҚОРҒАУ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Айжан Амангелдіқызы Амангелді

Заң ғылымдарының докторы, Қонаев Университетінің азаматтық- құқықтық пәндер кафедрасының профессоры, ҚР ПМ Академиясы Ғылыми-зерттеу орталығының ғылыми қызметкері; Алматы қ., Қазақстан Республикасы;
e-mail: aizhan_amangeldy@mail.ru; ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-5971-1219>

Аннотация. Мақалада автор кейбір өнеркәсіптік меншік объектілерін құқықтық қорғаудың жекелеген аспектілерін қарастырады, интеграциялық процестерді дамытудың маңыздылығын және ЕАЭО-ға қатысушы елдердің заңнамаларын үйлестіру қажеттілігін ашады. Автор ЕАЭО аумағында бір - Еуразиялық патенттік конвенцияны қоспағанда, авторлық құқық, сабақтас құқықтар саласындағы, тауар белгілері және дараландырудың басқа да құралдары бойынша бірыңғай конвенциялардың болмауы мәселелерін көтерді.

Мақаланың өзектілігі ЕАЭО-ға қатысуға байланысты заңнаманы үйлестіру нәтижесінде ҚР Заңнамасына енгізілген тіркелмеген өнеркәсіптік үлгі және географиялық көрсеткіш сияқты зияткерлік меншік объектілерін зерттеу және ашу болып табылады. Жоғарыда аталған объектілер зияткерлік меншіктің дәстүрлі объектілерінің біріне жатқызуға мүмкіндік бермейтін ерекшеліктеріне байланысты ғылыми зерттеуге қызығушылық тудырады.

Бұдан басқа, мақалада 20.06.22 ж. №128-VII ҚР Заңына сәйкес ҚР Патенттік Заңына 34-І-баппен енгізілген «тіркелмеген өнеркәсіптік үлгі» жаңа институтына талдау жүргізіледі. Қауіпсіздік критерийлері авторлық құқық объектілері үшін критерийлерге ұқсас, бұл берілген объект авторлық құқыққа немесе патентке қатысты ма деген мәселені шешуді талап етеді.

Автор географиялық нұсқау институтын, оның ұқсас және айрықша белгілерін тауарлардың шыққан жерлерінің атауымен зерттеді. Белгілі бір ұқсастыққа қарамастан, географиялық көрсеткіш дараландырудың тәуелсіз құралы болып табылады.

Мақалада Ресейде тіркелген тауар белгілерімен ұқсастығына байланысты тауар белгілерін тіркеуді жарамсыз деп тануға қатысты Қазақстанда туындаған тәжірибеге талдау жасалды, өйткені қазақстандық соттар жосықсыз бәсекелестік деп танылады.

Түйінді сөздер: зияткерлік меншік, Еуразиялық экономикалық одақ (ЕАЭО), Еуразиялық патент, тіркелмеген өнеркәсіптік үлгі, географиялық нұсқау, жаңашылдық, өзіндік ерекшелік, үйлестіру

ВОПРОСЫ ПРАВОВОЙ ОХРАНЫ ОТДЕЛЬНЫХ ОБЪЕКТОВ ПРОМЫШЛЕННОЙ СОБСТВЕННОСТИ ПО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН И ЕВРАЗИЙСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОЮЗА

Амангельды Айжан Амангельдықызы

Доктор юридических наук, профессор кафедры гражданско-правовых дисциплин Университета Кунаева, научный сотрудник Научно-исследовательского центра Алматинской Академии МВД РК им. М. Есболатова; г. Алматы, Республика Казахстан; e-mail: aizhan_amangeldy@mail.ru; ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-5971-1219>

Аннотация. В статье автор рассматривает отдельные аспекты правовой охраны некоторых объектов промышленной собственности, раскрывает значение развития интеграционных процессов и необходимость гармонизации законодательств стран-участниц ЕАЭС. Автором подняты вопросы отсутствия на территории ЕАЭС единых конвенций в сфере авторского права, смежных прав, по товарным знакам и другим средствам индивидуализации, за исключением одной - Евразийской патентной конвенции.

Актуальность статьи заключается в исследовании и раскрытии таких объектов интеллектуальной собственности, как незарегистрированный промышленный образец и географическое указание, которые были введены в законодательство РК в результате гармонизации законодательства в связи с участием в ЕАЭС. Вышеупомянутые объекты представляют интерес для научного исследования ввиду их особенностей, не позволяющих причислить к одним из традиционных объектов интеллектуальной собственности.

Кроме того, в статье проводится анализ нового института «незарегистрированный промышленный образец», который был введен в Патентный закон РК статьей 34-1 в соответствии с Законом РК от 20.06.22 г. № 128-VII. Критерии охраноспособности схожи с критериями для объектов авторского права, что требует разрешения вопроса, относится ли данный объект к авторскому праву или патентному.

Автором исследован институт географического указания, его сходные и отличительные черты с наименованием мест происхождения товаров. Несмотря на определённую схожесть, все же географическое указание является самостоятельным средством индивидуализации.

В статье проведен анализ практики, возникшей в Казахстане, относительно признания регистрации товарных знаков недействительными в связи их с тождественностью с товарными знаками, зарегистрированными на территории России, поскольку казахскими судами признаются недобросовестной конкуренцией.

Ключевые слова: интеллектуальная собственность, Евразийский экономический союз (ЕАЭС), евразийский патент, незарегистрированный промышленный образец, географическое указание, новизна, оригинальность, гармонизация

ISSUES OF LEGAL PROTECTION OF INDIVIDUAL OBJECTS OF INDUSTRIAL PROPERTY UNDER THE LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN AND THE EURASIAN ECONOMIC UNION

Amangeldy Aizhan Amangeldykyzy

Doctor of Legal Sciences, Professor of the Department of Civil Law Disciplines of Kunaev University, researcher of the Research Center of Almaty Academy of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Kazakhstan named after M. Esbolatov; Almaty c., Republic of Kazakhstan; e-mail: aizhan_amangeldy@mail.ru; ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-5971-1219>

Abstract. In the article, the author examines certain aspects of the legal protection of certain objects of industrial property, reveals the importance of the development of integration processes and the need to harmonize the legislation of the EAEU member states. The author raised the issues of the absence of uniform conventions in the field of copyright, related rights, trademarks and other means of individualization on the territory of the EAEU, with the exception of one - the Eurasian Patent Convention.

The relevance of the article lies in the study and disclosure of such intellectual property objects as an unregistered industrial design and a geographical indication, which were introduced into the legislation of the Republic of Kazakhstan as a result of harmonization of legislation in connection with participation in the EAEU. The above-mentioned objects are of interest for scientific research due to their features, which do not allow them to be classified as one of the traditional objects of intellectual property.

In addition, the article analyzes the new institution "unregistered industrial design", which was introduced into the Patent Law of the Republic of Kazakhstan by Article 34-1 in accordance with

the Law of the Republic of Kazakhstan dated 06/20/2012 No. 128-VII. The criteria for protection are similar to those for copyright objects, which requires resolving the question of whether this object belongs to copyright or patent law.

The author has studied the institute of geographical indication, its similarities and distinctive features with the designation of places of origin of goods. Despite certain similarities, geographical indication is still an independent means of individualization.

The article analyzes the practice that has arisen in Kazakhstan regarding the recognition of trademark registration as invalid due to their identity with trademarks registered in Russia, since Kazakhstani courts recognize unfair competition.

Keywords: intellectual property, Eurasian Economic Union (EAEU), Eurasian patent, unregistered industrial design, geographical indication, novelty, originality, harmonization

DOI: 10.52026/2788-5291_2025_80_1_92

Кіріспе

Еуразиялық интеграция қатысушы мемлекеттер үшін: Ресей, Қазақстан, Беларусь, Қырғызстан және Армения үшін тауарлар, жұмыстар мен қызметтер нарығын біріктіру үшін маңызды құбылыс болып табылады. Бұл кооперацияда зияткерлік меншік ЕАЭО экономикасының маңызды құрамдас бөлігі ретінде әрекет етеді.

Заң әдебиеттерінде атап өткендей, ЕАЭО-дағы зияткерлік меншік (ЗМ) институтын жетілдіру цифрландырудың жаһандық сын-қатерлері аясында жүзеге асырылады. Интернет желісіндегі ЗМ объектілеріне құқықтардың бұзылуына қарсы күрес ерекше маңызға ие болады. Зияткерлік меншіктің салалық экономиканың дамуына әсерін кеңейту және тереңдету ЗҚН күзетінің интеграциясы мәселелерін қарастыруды анықтайды. Салалық қағидат салалық ерекшелікті ескеруге және инновациялық-техникалық жобаларға терең сараптама жүргізуге мүмкіндік береді. Ресейде 2018 жылдан бастап инвестициялық ресурстарды коммерциялық жағынан ең тартымды жобаларға шоғырландыруға және бағыттауға мүмкіндік беретін салалық венчурлық қорларды құрудың тұрақты тенденциясы байқалды. Салалық қағидат ЗҚН-ті экономиканың түрлі секторларында пайдалануға, технологиялар трансфері нарығын дамытуға мүмкіндік береді [1].

Айта кетейік, Қазақстанда венчурлық жобаларға деген қызығушылық артып келеді, мұндай жобалардың негізінде зияткерлік қызмет жатыр.

Әдістер мен материалдар

Мақала диалектикалық, формальды-логикалық, жүйелік, салыстырмалы-құқықтық, ғылыми танымның жалпы және жеке зерттеу әдістерін пайдалана отырып дайындалған.

Нәтижелер мен талдаулар

ЕАЭО аумағында бірыңғай конвенциялар жоқ: авторлық құқық, сабақтас құқықтар саласында, тауар белгілері және басқа да даралау құралдары бойынша. Бірақ ЕАЭО аумағында тек Еуразиялық патенттік конвенция (өнертабыстарды қорғауды реттейтін) жұмыс істейді, ҚР оның қатысушысы болып табылады және осы Конвенцияға Өнеркәсіптік үлгілерді қорғау жөніндегі хаттаманы ратификациялады. Қатысушы елдердің Еуразиялық патенттік Конвенциясының жетілмегендігін атап өткен жөн.

Л.С. Воронцова патенттік заңнаманы үйлестіру мәселелерін зерттей отырып, Еуразиялық патенттік конвенцияны қабылдаудың арқасында мүмкін болған Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығы шеңберінде Еуразиялық патентті енгізу мен интеграцияның маңыздылығын атап өтті. Автор интеграцияға деген ұмтылыс тек ТМД елдері үшін ғана емес, сонымен қатар Африкалық зияткерлік меншік ұйымын (бұдан әрі - АЗМУ) мысалға келтіреді [2, с. 3]. Л.С. Воронцова Еуразиялық патенттік жүйені құрудың орындылығын негіздейтін негізгі факторлардың қатарына Еуразиялық патенттік конвенцияға қатысушы барлық елдердің аумағында өнертабысты бірыңғай қорғау құжатымен-Еуразиялық патентпен қорғау мүмкіндігін жатқызу керек, бұл өнертабысты құқықтық қорғауға жұмсалатын шығындарды бір мезгілде айтарлықтай азайтуға және рәсімдік операциялармен ұштасқан бірқатар технологиялық операциялардың жоғары сенімділігін қамтамасыз етуге мүмкіндік береді деген қорытындыға келді [2, с. 17].

Еуразиялық экономикалық одақ туралы шарттың (Астана қ., 2014 жылғы 29 мамыр) 89-бабының 1-тармағына сәйкес мүше мемлекеттер зияткерлік меншік объектілеріне құқықтарды қорғау және қорғау саласын-

дағы ынтымақтастықты жүзеге асырады және кеңес құқығын құрайтын халықаралық құқық нормаларына, халықаралық шарттарына және актілеріне және мүше мемлекеттер заңнамасына сәйкес өз аумағында құқықтарды қорғауды қамтамасыз етеді.

Мүше мемлекеттердің ынтымақтастығы мынадай негізгі міндеттерді шешу үшін жүзеге асырылады:

зияткерлік меншік объектілеріне құқықтарды қорғау және қорғау саласындағы мүше мемлекеттердің заңнамасын үйлестіру;

мүше мемлекеттердің зияткерлік меншік объектілеріне құқықтар иелерінің мүдделерін қорғау¹.

Т.М. Гончар Еуразиялық патенттік ұйымның базасында өнеркәсіптік үлгіні қорғаудың Еуразиялық жүйесін құруды осы Өнеркәсіптік меншік объектісіне құқықтарды ресімдеудің өңірлік тетігін құру ісіндегі прогресс ретінде бағалау керек деп санайды, өйткені еуразиялық кеңістік мемлекеттері осы бағыт бойынша басқа өңірлермен (мысалы, Еуропа, Африка) салыстырғанда оң нәтижелерге қол жеткізген жоқ. Алайда, құрылған Өнеркәсіптік үлгілерді қорғаудың Еуразиялық жүйесінің тұжырымдамалық ережелері ЕАЭО үшін бостандық тұрғысынан жоғары оң нәтиже бере алады деп екіталай деп санаймыз [3, с. 165].

Бұл ретте халықаралық ғалымдар өңірлік интеграция процестерін зерттей отырып, олардың тиімділігін белгілеу мақсатында Еуразиялық интеграция институттарына ЕАЭО моделі бойынша оған тәуелсіз Еуразиялық патенттік ұйымға (унитарлы эффектсі бар еуропалық патентке ұқсас) сүйене отырып, Зияткерлік меншік объектілеріне қатысты дауларды қараудың жалпы процестік режимін қамтамасыз ететін құқықтық режим құруды ұсынады. Мұндай жалпы іс жүргізу режимінің болмауы бірігу және үйлестіру дәрежесіне қарамастан, аймақтық интеграциялық білім беру шеңберіндегі құқықтық режимдердің бөлшектенуіне байланысты жағдайды тудырады, бұл құқықтық қорғауға теріс әсер етеді [4 с.12-13]. Осылайша, автор ұлттық, аймақтық және халықаралық құқықтық қорғау тетіктерін зерделеу кезін-

де өнертабыстарды, пайдалы модельдер мен өнеркәсіптік үлгілерді аймақтық интеграциялық құрылымдар деңгейінде құқықтық қорғау өнертабыстарды, пайдалы модельдер мен өнеркәсіптік үлгілерді құқықтық қорғаудың кешенді сипатын пайдаланатынын анықтады. Аймақтық деңгейде өнертабыстар, пайдалы модельдер және өнеркәсіптік үлгілерді ұлттық қорғау, құқықтық қорғау контрукциясына жақын өнертабыстар мен өнеркәсіптік үлгілерін аймақты құқықтық қорғау айрықша ерекшелік болып табыла отырып, патент беру кезінде ғана емес, сонымен унитарлы эффектпен байланысты еуропалық патенттің үлгісі бойынша құқықтық режимді жүзеге асырудың ұлттық кезеңін алып тастау тенденциясы туралы айтуға мүмкіндік береді [4, с. 13].

Қазақстанда 2022 жылғы 20 маусымда «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне зияткерлік меншік саласындағы заңнаманы жетілдіру және мемлекет кепілдік берген заң көмегін көрсету мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» № 128-VII Заң қабылданды, оған сәйкес Еуразиялық патентпен конвенциямен және өнеркәсіптік үлгілерді қорғау туралы хаттамасымен ҚР Патенттік заңнамасы мен ҚР дараландыру құралдарына арналған заңнаманы үйлестіру үрдісі байқалады.

1994 жылғы 9 қыркүйектегі Еуразиялық патенттік конвенцияға өнеркәсіптік үлгілерді қорғау туралы хаттаманы (бұдан әрі - Хаттама) ратификациялауға байланысты Еуразиялық патент туралы ҚР Патенттік Заңының жекелеген баптарына және Еуразиялық патенттің жарамсыз деп тану мүмкіндігіне өзгерістер қабылданды.

Хаттаманың 6-бабы (2) тармақшасына сәйкес өнеркәсіптік үлгіге Еуразиялық патент осы Хаттаманың ережелерін ескере отырып, барлық уағдаласушы мемлекеттердің аумағында бір мезгілде қолданылады². Әзірбайжан Республикасы, Қырғыз Республикасы, Армения Республикасы, Беларусь Республикасы, Қазақстан Республикасы, Тәжікстан Республикасы, Ресей Федерациясы және Түрікменстан үкіметтері хаттама қабылдады³.

¹ Договор о Евразийском экономическом союзе (г. Астана, 29 мая 2014 года) // https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31565247&sub_id=890000&pos=1192;-48#pos=1192;-48. (дата обращения: 28.03.2024).

² Протокол об охране промышленных образцов к Евразийской патентной конвенции от 9 сентября 1994 года // https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=34099796. (дата обращения: 28.03.2024).

³ Протокол об охране промышленных образцов к Евразийской патентной конвенции от 9 сентября 1994 года // https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=34099796. (дата обращения: 28.03.2024).

Мәселен, ҚР Патенттік Заңының 1-бабының 2-1) тт. сәйкес, Еуразиялық өтінім дегеніміз - 1994 жылғы 9 қыркүйектегі Еуразиялық патенттік Конвенцияға немесе 1994 жылғы 9 қыркүйектегі Еуразиялық патенттік конвенцияға Өнеркәсіптік үлгілерді қорғау туралы хаттамаға сәйкес берілген өтінім⁴.

ҚР Патенттік Заңының 1-бабы 2-2) тт. сәйкес, еуразиялық патент, 1994 жылғы 9 қыркүйектегі Еуразиялық патенттік Конвенцияға немесе 1994 жылғы 9 қыркүйектегі Еуразиялық патенттік конвенцияға Өнеркәсіптік үлгілерді қорғау туралы хаттамаға сәйкес берілген патент ретінде айқындалған⁵.

Тиісінше, Еуразиялық өтінім берілді немесе Еуразиялық патент өнертабысқа ғана емес, сонымен қатар өнеркәсіптік үлгіге де қатысты қолданылады.

ҚР Патенттік Заңының 30-бабының 1-тармағына сәйкес қорғау құжаты және (немесе) Еуразиялық патент сот шешімі негізінде толық немесе ішінара жарамсыз деп танылады.

Патент иеленуші қорғау құжатына және (немесе) Еуразиялық патентке өнертабыстың, пайдалы модельдің немесе өнеркәсіптік үлгінің патентке қабілеттілігін қамтамасыз ететін формулаға, сипаттамаға, сызбаларға немесе бейнеге өзгерістер енгізген жағдайда қорғау құжаты және (немесе) Еуразиялық патент ішінара жарамсыз деп танылады. Қорғау құжатына және (немесе) евразиялық патентке өзгерістер енгізілген жағдайда, ол өз қолданысын сол нөмірлермен жалғастыра береді.

Толық немесе ішінара жарамсыз деп танылған өнертабысқа, пайдалы модельге немесе өнеркәсіптік үлгіге патент, патентке өтінім берілген күннен бастап өз күшін жояды.

Кейіннен жарамсыз деп танылған патент негізінде жасалған лицензиялық шарттар патенттің жарамсыздығы туралы шешім шығарылған кезде олар орындалған шамада қолданысын сақтайды.

Патентті жарамсыз деп тану өнертабысқа, пайдалы модельге немесе өнеркәсіптік үлгі-

ге патент беру туралы шешімнің күшін және тиісті мемлекеттік тізілімдегі жазбаның күшін жоюды білдіреді⁶.

Демек, ҚР Патенттік Заңының 30-бабының күші ҚР сараптама ұйымы берген Патенттік құқық объектілерін қорғау құжаттарына ғана емес, сонымен қатар Еуразиялық патентке де қолданылады. Тиісінше, ҚР Патенттік Заңының 33-бабы 1-тармағының 2-1-тармақшасына сәйкес қорғау құжатын ғана емес, сонымен қатар ҚР АІЖК сәйкес сот тәртібімен Еуразиялық патентті де жарамсыз деп тануға болады.

ҚР 20.06.22 ж. № 128-VII Заңына сәйкес, ҚР Патенттік заңы 34-1-баппен толықтырылды, сол арқылы "тіркелмеген өнеркәсіптік үлгі" жаңа институты енгізілді. Бұл объект жаңашылдық пен өзіндік ерекшелік талаптарына сәйкес келетін өнеркәсіптік үлгі ретінде айқындалған, өнеркәсіптік үлгі Қазақстан Республикасында алғаш рет жарияланған (ашылған) күннен бастап үш жыл бойы қорғау құжатын тіркеусіз және берусіз сақталуы мүмкін (ҚР Патенттік Заңының 34-1-бабының 1-тармағы)⁷.

Сонымен қатар, бұл ережеде патентке қабілеттілік критерийлері қарастырылған: жаңалық және өзіндік ерекшелік.

Тіркемеген өнеркәсіптік үлгі алғаш жарияланған (ашылған) күнге дейін бірдей өнеркәсіптік үлгі жарияланбаған (ашылған) болса, тіркелмеген өнеркәсіптік үлгі жаңа болып саналады. Тіркемеген өнеркәсіптік үлгінің түпнұсқалығы осы Заңның 8 бабы 1 тармағының 2 талаптарына сәйкес келуге тиіс⁸.

Патенттік құқық объектісі ретінде өнеркәсіптік үлгіге құқықтар мемлекеттің құқықтық қорғауды беруіне байланысты ғана туындауы мүмкін. Тіркемеген өнеркәсіптік үлгінің Қазақстан Республикасында алғаш рет жарияланған (ашылған) күннен бастап үш жыл бойы тіркеу және қорғау құжатын бермей қорғалуы оны қорғау мерзімі неғұрлым қысқартылған авторлық құқық объектілері – туындыларымен жақындастырады.

ҚР Патенттік Заңының 34-1-бабының

⁴ Қазақстан Республикасының патент заңы Қазақстан Республикасының 1999 ж. 16 шілдедегі № 427-І Заңы // https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=51013991#activate_doc=2 (жүзінген күні: 28.03.2024).

⁵ Қазақстан Республикасының патент заңы Қазақстан Республикасының 1999 ж. 16 шілдедегі № 427-І Заңы // https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=51013991#activate_doc=2 (жүзінген күні: 28.03.2024).

⁶ Қазақстан Республикасының патент заңы Қазақстан Республикасының 1999 ж. 16 шілдедегі № 427-І Заңы // https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=51013991#activate_doc=2 (жүзінген күні: 28.03.2024).

⁷ Қазақстан Республикасының патент заңы Қазақстан Республикасының 1999 ж. 16 шілдедегі № 427-І Заңы // https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=51013991#activate_doc=2 (жүзінген күні: 28.03.2024).

⁸ Қазақстан Республикасының патент заңы Қазақстан Республикасының 1999 ж. 16 шілдедегі № 427-І Заңы // https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=51013991#activate_doc=2 (жүзінген күні 28.03.2024).

2-тармағы тіркелмеген өнеркәсіптік үлгі, егер ол жарияланған, көрмеге қойылған, саудада пайдаланылған немесе Қазақстан Республикасында жұмыс істейтін кәсіпкерлік қызметтің осы секторында мамандандырылған топтарға дұрыс хабарланған болса, алғаш рет жария етілген (ашылған) болып есептеледі. Күпиялылықтың келісілген немесе болжамды шарттарында тек үшінші тұлғаға ашылған тіркелмеген өнеркәсіптік үлгі жарияланды деп есептелмейді⁹.

Бұл критерийлер авторлық құқық объектілері үшін қауіпсіздік критерийлеріне ұқсас екені анық.

Әлемде өнеркәсіптік үлгілердің құқықтық табиғаты туралы екі теория бар: өнеркәсіптік үлгі патенттік құқықтың объектісі ретінде Германияда қарастырылады, мысалы, Францияда авторлық құқықтың объектісі болып саналады және оның түсіндірмесі бар. Өнеркәсіптік үлгі патент қабілеттілігінің өзіндік ерекшелігі ретінде сипатталады, ал өзіндік ерекшелігі авторлық құқық объектілерін қорғау критерийі болып табылады. Сонымен қатар, өнеркәсіптік үлгі – бұл кез-келген заттың сыртқы түрі, немесе басқаша айтқанда, дизайн, және өздеріңіз білетіндей, авторлық құқық объектілерінің бірі-бұл өнеркәсіптік үлгілер ретінде ұсынылуы мүмкін өнер туындылары.

Неліктен мұндай «қосалқы институтты» тіркелмеген өнеркәсіптік үлгі ретінде енгізу қажеттілігі туындады?

Зияткерлік меншіктің шексіз мүмкіндіктерін дәлелдеу артық. Шығармашылық зияткерлік қызметтің шегі жоқ, яғни ол зияткерлік меншіктің жаңа объектілерін құруға алдын-ала жоспарланған.

Қысқа өмір сүру циклі бар өнімдердің сыртқы түрін құқықтық қорғаудың оңтайлы нұсқасын іздеу Еуропалық Одақта тіркелмеген өнеркәсіптік үлгінің құқықтық режимін енгізуге әкелді (құқықтық қорғау үш жылға дейін беріледі), ол тек өнімнің сыртқы түрін көшіруден қорғайды. Бұл ретте тіркелмеген өнеркәсіптік үлгіге құқықтар оның жұртшылыққа алғаш ашылған сәтінен бастап туындайды. Дизайнды құқықтық қорғауды алу тіркелген өнеркәсіптік үлгілерге қатысты да жеңілдетілді, өйткені өтініш берушіге жүктелетін тіркеу және өзге де рәсімдік ауыртпалықты барынша азайту мақсатында мәні бойынша сараптама жүргізілмейді [5].

Қазақстанда өнеркәсіптік үлгі патенттік

құқық объектілері санатына жатқызылғанына және 2022 жылғы 20 маусымнан бастап тіркелмеген өнеркәсіптік үлгі ретінде жаңа объект енгізілгеніне назар аударған жөн.

М.С. Николаева қысқа өмірлік циклі бар бұйымдардың дизайнын қорғауға арналған жаңа режим сияқты тіркелмеген өнеркәсіптік үлгінің ерекшеліктерін атап көрсетеді [6]. Дизайн-бұл эстетикалық және утилитарлық ерекшеліктерден тұратын өнімнің сыртқы түрі. Автор дизайның негізгі құндылығы-өнімнің сыртқы түрінің жалпы тұжырымдамасы, құқықтық қорғау, басқаша айтқанда, жалпы әсер осыған бағытталуы керек деп жазады. Дәл осы дизайн ерекшелігі авторлық-құқықтық қорғаудың тиімділігі туралы айтуға мүмкіндік бермейді, ол өнімді толық көлемде немесе оның бір бөлігін көбейтуден қорғайды. Жалпы әсерді қорғауға өнеркәсіптік үлгі ретінде дизайнды патенттік-құқықтық қорғау бағытталған. Дизайның екінші маңызды ерекшелігі-оның өзектілігін тез өзгерту. Осылайша, ЕО-да тіркеусіз, бірақ қысқа мерзімге, тіркелмеген өнеркәсіптік үлгідегі институт шеңберінде шектеулі өкілеттіктермен және құқық иесіне дәстүрлі айрықша құқық беретін тіркеумен қорғауды көздейтін өнімдердің сыртқы түрін қорғау жүйесі пайда болды [6].

Жалпы ұстаным тіркелмеген өнеркәсіптік үлгі қысқа өмірлік циклі бар сыртқы, көркемдік және дизайнерлік шешімдерге құқықтық қорғауды алу үшін қажет екендігіне байланысты, осылайша құқық иеленушіге осы объектілерге құқықтарды тіркеу және үш жыл ішінде құқықтық қорғауды алу тәртібін жеңілдетеді, бұл тіркелмеген өнеркәсіптік үлгіге айрықша құқықтардың қолданылу мерзімі үш жылды құрайды.

А.И. Минакова айтқандай, бұл объектіге айрықша құқық «әлсіреген» құқықтың нұсқасы болып көрінеді [5].

Осылайша, А.И. Минакова дұрыс атап өткендей, дизайнды құқықтық қорғау режимі авторлық құқық пен патенттік құқық арасындағы компромиссты қорғау нұсқасы болып табылады. Ол авторлық құқықтың ерекшеліктерін (атап айтқанда дизайнды тіркеуге қойылатын талаптардың жоқтығын) және объектіге қойылатын талаптар алынған патенттік құқықты, сондай-ақ қорғаудың кең көлемін, атап айтқанда имитациядан қамтиды [5].

ЕАЭО-ға мүше кейбір мемлекеттерде қорғалатын өнеркәсіптік үлгідегі бұйымда

⁹ Қазақстан Республикасының патент заңы Қазақстан Республикасының 1999 ж. 16 шілдедегі № 427-І Заңы // https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=51013991#activate_doc=2 (жүзінген күні 28.03.2024).

пайдалануды тану үшін бұйымның бейнесінде ұсынылған барлық елеулі белгілердің бұйымда болуын анықтау қажет, ЕАЭО – ға мүше басқа мемлекеттерде басқа элементтер де пайдаланылуы мүмкін (мысалы, бірдей жалпы әсер беретін елеулі белгілердің бір бөлігі). Бұл сәйкессіздіктер сот практикасының біркелкілігін жасай алмайды [3, с. 167].

ҚР Патенттік Заңында көзделген өнеркәсіптік үлгіге патенттің қолданылу мерзімі өнеркәсіптік үлгілерді қорғау жөніндегі хаттаманың нормаларымен үйлестірілді, ол қазір 2022 жылғы 20 маусымнан кейін жиырма бес жылға тең.

Тіркелмеген өнеркәсіптік үлгіге құқықты қорғау сот тәртібімен жүзеге асырылады.

Тіркелмеген өнеркәсіптік үлгіге құқықтар субъектілерінің шеңбері анықталды:

1) өнеркәсіптік меншік объектісінің авторы (авторлары);

2) егер жұмыскер мен оның арасындағы шартта өзгеше көзделмеген жағдайларда жұмыс беруші;

3) құқық мирасқоры (құқық мирасқорлары), оның ішінде басқаға беру тәртібімен тиісті құқық алған (алған) адам (адам);

4) олардың арасында келісім болған жағдайда тұлғаларға бірлесіп (ҚР Патенттік Заңының 34-1-бабы).

ҚР Патенттік Заңының 34-1-бабының 5-тармағына сәйкес тіркелмеген өнеркәсіптік үлгінің иесі, егер даулы пайдалану оның тіркелмеген өнеркәсіптік үлгісін көшірудің салдары болып табылса ғана, Заңның 11-бабының 2-тармағында көрсетілген пайдалану әрекеттеріне кедергі жасауға құқылы. Даулы пайдалану, егер ол автордың басқа өнеркәсіптік үлгісін жасау жөніндегі тәуелсіз жұмыс нәтижесінде пайда болса, тіркелмеген өнеркәсіптік үлгіні көшірудің салдары болып саналмауға тиіс, ол жарияланған өнеркәсіптік үлгі туралы мәліметтерді иеленмеген тұлға болып негізді түрде есептелуі мүмкін¹⁰.

Жалпы тіркелмеген өнеркәсіптік үлгіні енгізу жеңіл өнеркәсіп саласындағы дизайнерлік шешімдерге айрықша құқықтардың иелері үшін оң мәнге ие деп есептейміз, бұл

оларға өнеркәсіптік үлгілермен салыстырғанда неғұрлым жеңілдетілген тәртіппен құқықтық қорғауды алуға мүмкіндік береді.

Талқылау нәтижесінде Қазақстан Республикасының заңнамасындағы даралау құралдарының саны географиялық нұсқауды толықтырды (ҚР АҚ 961-бабының 3-тармағы), бұл зияткерлік меншік объектілерінің осы түрін реттейтін 2022 жылғы 20 маусымнан кейін заң атауының өзгеруіне әкелді: «Тауар белгілері, қызмет көрсету белгілері, географиялық нұсқаулар және тауарлар шығарылған жерлердің атауларында туралы» 1999 жылғы 26 шілдедегі Қазақстан Республикасының Заңы.

Осылайша, қабылданған өзгерістер нәтижесінде ҚР АҚ 1034-1037-баптарына географиялық нұсқау енгізілді, өз кезегінде ҚР АҚ 1033-бабының 2-тармағына және ҚР Тауар белгілері туралы Заңының 1-бабының 3-тармақшасына «географиялық нұсқау» ұғымы толықтырылды және нақтыланды.

Айта кету керек, Ресей заңнамасында бұл тұжырымдама 2018 жылы енгізілген.

Зияткерлік меншік объектілеріне құқықтарды қорғау және қорғау туралы хаттамаға (2014 жылғы 29 мамырдағы Еуразиялық экономикалық одақ туралы шартқа № 26 қосымша) сәйкес VI бапта зияткерлік меншік объектілері ретінде географиялық нұсқаулар көзделген. Атап айтқанда, хаттаманың 17-тармағына сәйкес географиялық көрсеткіш дегеніміз, егер тауардың сапасы, беделі немесе басқа сипаттамалары оның географиялық шығу тегіне байланысты болса, тауарды осы аумақтағы мүше мемлекеттің, аймақтың немесе аймақтың аумағынан шыққан деп анықтайтын белгі деп түсініледі. 18-тармақта, егер мұндай құқықтық қорғау осы мүше мемлекеттің заңнамасында немесе ол қатысушысы болып табылатын халықаралық шарттарда көзделсе, географиялық нұсқауға мүше мемлекеттің аумағында құқықтық қорғау берілуі мүмкін екендігі көзделген¹¹.

Осылайша, географиялық нұсқауларды зияткерлік меншік объектілерінің қатарына қосу ЕЭК¹² жүргізген талдамалық шолудың нәтижесі болды, онда осы институтты

¹⁰ Қазақстан Республикасының патент заңы Қазақстан Республикасының 1999 ж. 16 шілдедегі № 427-І Заңы // https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=51013991#activate_doc=2 (жүзінген күні: 28.03.2024).

¹¹ Протокол об охране и защите прав на объекты интеллектуальной собственности (приложение № 26 к Договору о Евразийском экономическом союзе от 29 мая 2014 года) // https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31568089&base_id=1&TryBillingDoc=1&pos=63;-54#pos=63;-54. (дата обращения: 28.03.2024).

¹² Аналитический обзор в сфере интеллектуальной деятельности в государствах-членах Евразийского экономического союза // <https://eec.eaeunion.org/upload/medialibrary/c9f/Analiticheskiy-obzor-v-sfere-IS-16.07.2020.pdf>. (дата обращения: 28.03.2024).

ЕАЭО-ға мүше елдердің заңнамасына енгізу ұсынылды.

ҚР Тауар белгілері туралы Заңының 1-бабының 3-тармақшасына сәйкес географиялық нұсқау - географиялық объектінің аумағынан шығатын, белгілі бір сапасы, беделі немесе басқа да сипаттамалары оның географиялық шығу тегіне едәуір дәрежеде байланысты тауарды сәйкестендіретін белгі. Осы географиялық объектінің аумағында оның сипаттамаларын қалыптастыруға елеулі әсер ететін тауар өндірісінің ең болмағанда бір сатысы жүзеге асырылуға тиіс¹³.

Г.И. Тахировпен «географиялық нұсқау» ұғымының мазмұнын заңда бекіту ұсынылады, ол табиғи ортасы немесе оның этнографиялық факторлары тауардың қасиеттері мен сапаларына әсер ететін, тұтынушыда аталған қасиеттерге байланысты тауардың тұрақты беделін тудыратын белгілі бір географиялық аймақтан шыққан тауарларды сәйкестендіруге қызмет ететін белгіні білдіреді. Географиялық нұсқау деп әртүрлі семантикалық сипаттамалары бар екі объектіні түсіну керек екендігі анықталды: тауардың шыққан жерін көрсету және тауардың шыққан жерінің атауы [7, с. 8].

О.Ю. Широкова сәл өзгеше позицияны ұстанады. Ол белгілі бір аймақтан шыққан кезде тауарды даралау үшін қолданылатын даралау құралдары ретінде тауардың шығу тегі, тауардың шыққан жерінің атауы және географиялық көрсеткішін ажырату керек деген қорытындыға келді. Географиялық нұсқау пен ТШЖА-ны тауардың шығу аумағымен шартталған ерекше қасиеттері/сапасы азды-көпті дәрежеде болатын тауарды дараландыратын белгілеулер тобын құрайтын ретінде қарастыру ұсынылады, өз кезегінде тауардың шығу тегін көрсету тауарды сәйкестендіретін белгі ретінде қарастырылуы керек, белгілі бір аймақтан ерекше қасиеттермен/сапамен, беделмен байланысы жоқ [8, с. 12-13].

Э. А. Шахназарова тауарлар мен қызметтердің географиялық шығу тегін көрсететін және олардың ерекше қасиеттерінің, сапасының, беделінің халықаралық және ұлттық деңгейде құқықтық қорғалатын жекелендіру құралдарының географиялық объектісімен байланысын куәландыратын алуан түрлілігі-

не байланысты және осындай белгілерге қатысты терминологиялық белгісіздіктің сақталуына байланысты деп жазады, доктриналық деңгейде олар үшін «географиялық белгілеу» ұжымдық терминін енгізу ұсынылады. Яғни, автор іс жүзінде осы институт шеңберінде тауарлардың географиялық белгіленуі және шыққан жерінің атаулары сияқты түрлерді бөліп көрсете отырып, «географиялық белгілеу» түрлік ұғымын бөліп көрсетті.

Географиялық белгілеу дегеніміз-белгілі бір географиялық объектіден тауардың пайда болуын көрсететін даралау құралы, оның табиғи және адами факторлары оның ерекше қасиеттеріне, сапасына, беделіне байланысты. Географиялық белгілерге тауарлардың шығарылған жерінің атаулары мен географиялық нұсқаулар жатады [9, с. 14-15].

Бір қарағанда, бұл объектілердің көптеген ұқсас белгілері бар, бұл географиялық нұсқауын тәуелсіздігіне және оның жеке өмір сүру қажеттілігіне күмән келтіруі мүмкін.

ҚР Тауар белгілері туралы заңының 1 бабының 11-тармақшасына сүйене отырып, тауар шығарылған жердің атауы – елдің, елді мекеннің, жердің немесе басқа географиялық объектінің қазіргі немесе тарихи, ресми немесе бейресми, толық немесе қысқартылған атауы бар, осындай атауды немесе осындай атаудың туындысын қамтитын және оны тауарға қатысты пайдалану нәтижесінде белгілі болған, айрықша қасиеттері тек немесе негізінен осы географиялық сипатта айқындалатын белгі объектінің табиғи жағдайлары және (немесе) адам факторлары. Осы географиялық объектінің аумағында тауардың ерекше қасиеттерін қалыптастыруға елеулі әсер ететін тауар өндірісінің барлық кезеңдері жүзеге асырылуға тиіс¹⁴.

Э.А. Шахназарова тауарлар шығарылған жерлердің атауларын және географиялық көрсеткіштерді саралау критерийі ретінде барлық сатылардың (тауарлар шығарылған жердің атаулары болған жағдайда) немесе тауар өндірісінің белгілі бір сатысының (географиялық нұсқаулар болған жағдайда) географиялық объектімен байланысын пайдалануды ұсынады. Бұл тәсілді Ресей заңнамасында және басқа мемлекеттердің ұлттық заңнамаларында географиялық нұсқаулар мен тауарлардың шығарылған жерлерінің

¹³ Тауар белгілері, қызмет көрсету белгілері, географиялық нұсқамалар және тауарлар шығарылған жерлердің атаулары туралы Қазақстан Республикасының 1999 ж. 26 шілдедегі № 456-І Заңы // https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=51014203#activate_doc=2 (жүзінген күні: 28.03.2024).

¹⁴ Тауар белгілері, қызмет көрсету белгілері, географиялық нұсқамалар және тауарлар шығарылған жерлердің атаулары туралы Қазақстан Республикасының 1999 ж. 26 шілдедегі № 456-І Заңы // https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=51014203#activate_doc=2 (жүзінген күні: 28.03.2024).

атауларын бір мезгілде қорғауды көздейтін немесе енгізуге ниетті қолданған жөн. Бұл ретте ЕО заңнамасында ауыл шаруашылығы өнімдері мен азық-түлікке қатысты іске асырылған аталған критерийді ұлттық заңнамаға, сондай-ақ Ресей заңнамасында ауыл шаруашылығы өнімдері мен азық-түлік өнімдеріне ғана емес, сонымен қатар нақтыланған тауарлардың басқа да санаттарына да тарату ұсынылады (мысалы, ЕО № 1308/2013 регламентінде, күзетуге қатысты жасалғандай жүзім шараптары), тауарлардың өзге (оның ішінде азық-түлікке жатпайтын) санаттарының қорғалуын қамтамасыз ету үшін тауарлар шығарылған жердің географиялық нұсқаулары мен атауларын саралау мақсатында осы тауарлардың ерекшелігін және оларды өндірудің негізгі кезеңдерін ескеретін, өйткені тауар шығарылған жерлердің атаулары мен географиялық нұсқаулары тауар өндірісінің географиялық объектімен байланыс деңгейі бойынша саралау тауар санатына және саласына қарамастан қолданылуы мүмкін [9, с. 17-18].

Екі объектіге талдау жасай отырып, олардың ортақтығы туралы қорытынды жасалады, бұл өнімді дараландыратын құралдар. Алайда айырмашылықтар да бар.

Біріншіден, географиялық нұсқау байланысты аумақта өндірістің кем дегенде бір кезеңі орналастырылуы керек, ал тауар шығарылған жердің атауы байланысты аумақта тауар өндірісінің барлық кезеңдері жүзеге асырылуы керек.

Екіншіден, географиялық нұсқау үшін тауардың сипаттамалары тек географиялық шығу тегімен байланысты, ал тауардың шыққан жерінің атауы үшін тауардың сипаттамаларына географиялық объектінің табиғи жағдайлары және (немесе) адам факторы әсер етеді.

Үшіншіден, географиялық нұсқау үшін географиялық объектінің аумағынан шығу тегін сәйкестендіретін белгі ғана тән, ал тауар шығарылған жердің атауы үшін елдің, елді мекеннің, жердің немесе басқа географиялық объектінің қазіргі немесе тарихи, ресми немесе бейресми, толық немесе қысқартылған атауы бар, осындай атауды немесе оның туындысын қамтитын белгі болуы мүмкін осындай атаумен және оны тауарға қатысты пайдалану нәтижесінде белгілі болады.

Екі объектінің ерекшелігі оларға айрықша құқықтың мазмұнында да көрінеді.

Нгуен Ван Чанг тауарлық белгілер

жағдайынан айырмашылығы, географиялық нұсқауларға осы өнеркәсіптік меншік объектісіне монополиялық құқық берілген субъектінің жеке анықталған иесі жоқ деп санайды. Айрықша құқықтар институтының мәні болып табылатын біреудің монополиялық құқығын географиялық көрсеткіштерге мүлдем белгілеу мүмкін емес. ТШЖА немесе географиялық нұсқаулардың заңды пайдаланушыларына билік ету құқығы да, тыйым салу құқығы да берілмейді. Егер олардың тауарлары ерекше қасиеттерімен ерекшеленсе және өз атауын өз тауарларына орналастырылған географиялық белгіге берген жерде өндірілсе, олар тек тиісті мемлекеттік органнан географиялық белгіні пайдалануға рұқсат алады. Мұның бәрінен заңды пайдаланушыларға географиялық нұсқаулар берілген субъективті құқықтың айрықша құқықтар саласында баламасы жоқ екендігімен қортындылауға болады. Сондықтан ТШЖА заңды пайдаланушыларының субъективті құқығын және географиялық нұсқауларды айрықша құқықтарға теңестіруге болмайды. Бұл құқық ерекше құқық болып табылады - *sui generis* құқығы [10, с. 12-13].

ҚР Тауар белгілері туралы заңының 25-40-бабы тауар шығарылған жердің атауына ғана емес, сонымен қатар географиялық нұсқауға да қатысты қолданылады. Тауар белгілері туралы заңның 27-бабының жаңартылған редакциясына сәйкес және тіркеуге тыйым салатын нормалармен толықтырылған тауарлар шығарылған жерлердің географиялық нұсқаулары мен атаулары ретінде бұрын географиялық нұсқау ретінде тіркелген белгілер және сол түрдегі тауарға қатысты тауар шығарылған жердің атауы тіркелмейді; егер тауарлар шығарылған жердің осындай географиялық нұсқаулары мен атауларын пайдалану тұтынушыны тауарға және оны өндірушіге қатысты жаңылыстыруға қабілетті болса, басқа тұлғаның атына бұрын тіркелген белгілеумен бірдей немесе ұқсас. Тауар шығарылған жердің географиялық нұсқау және атауы болып танылмайды және оны құқықтық қорғау мақсаттары үшін географиялық объектінің атауын білдіретін немесе қамтитын болса да, бірақ Қазақстан Республикасында оны өндіру орнына байланысты емес белгілі бір түрдегі тауардың белгісі ретінде жалпыға бірдей пайдалануға енген белгі тіркелуге жатпайды¹⁵.

ҚР Тауар белгілері туралы заңының 28-бабы 2-тармағы өтінім берушінің географи-

¹⁵ Тауар белгілері, қызмет көрсету белгілері, географиялық нұсқамалар және тауарлар шығарылған жерлердің атаула-

ялық нұсқаулардың мемлекеттік тізіліміне немесе тауар шығарылған жер атауларының мемлекеттік тізіліміне енгізілгенге дейін оларды қараудың кез келген кезеңінде тауар шығарылған жердің географиялық нұсқауына немесе атауына өтінімді кері қайтарып алу мүмкіндігі көзделген¹⁶.

ҚР Тауар белгілері туралы заңының 29-бабы 2-тармағы географиялық нұсқауға өтінімге қойылатын талаптар нақтыланды. Осылайша, географиялық нұсқауға өтінім үлгілік бланкіде ұсынылуға тиіс және онда: географиялық нұсқауды мемлекеттік тіркеу туралы және (немесе) өтініш берушіні (өтініш берушілерді), сондай-ақ оның (олардың) орналасқан жерін немесе тұрғылықты жерін көрсете отырып, осындай географиялық нұсқауға құқық беру туралы өтініш; мәлімделетін белгі; өзіне қатысты сұралатын тауардың түрі қамтылуға тиіс географиялық нұсқауды мемлекеттік тіркеу; тауардың шығарылған (өндірілген) орнын (географиялық объектінің шекараларын) көрсету; тауар сипаттамаларының шығарылған (өндірілген) жерімен байланысына қатысты мәліметтер; тауар сапасының, беделінің және (немесе) оны өндіру үшін пайдаланылатын бастапқы материалды, физикалық, химиялық, микробиологиялық, органолептикалық немесе өзге де сипаттамаларды қоса алғанда) оның географиялық шығу тегімен едәуір дәрежеде айқындалатын өзге де сипаттамаларының сипаттамасы; тауарды өндіру тәсілінің сипаттамасы, сондай-ақ, егер бұл тауардың сипаттамаларын қалыптастыруға және сақтауға айтарлықтай әсер етсе, оны сақтау және тасымалдау шарттары туралы ақпарат; егер Қазақстан Республикасының заңдарында көзделген болса, тауар өндіру жөніндегі қызметті жүзеге асыру құқығын растайтын мәліметтер¹⁷.

Егер атауы географиялық нұсқау ретінде мәлімделетін географиялық объект ҚР аумағында болса, өтінімге жергілікті атқарушы органның осы географиялық объек-

тінің шекарасында өтінім беруші тауардың ерекше қасиеттерін қалыптастыруға елеулі әсер ететін тауар өндірісінің ең болмағанда бір сатысын жүзеге асыратыны туралы қорытындысы қоса беріледі. Сондай-ақ өтінімге мәлімделген тауардың белгілі бір сапасы, беделі және (немесе) басқа да сипаттамалары едәуір дәрежеде оның географиялық шығу тегімен айқындалатынын растайтын құжат (құжаттар) қоса беріледі (ҚР тауар белгілері туралы заңының 29-бабының 3-тармағы).

ҚР Тауар белгілері туралы заңының 30-бабының 1-тармағына сәйкес тауардың шығарылған жерін географиялық көрсетуге және атауына өтінімдерге сараптама жүргізу мерзімі 30 жұмыс күнінен 3 айға дейін ұзартылды. 30-баптың 2-тармағының 2-бөлігіне сәйкес өтініш берушінің сараптама ұйымы сұратқан қосымша материалдарды ұсыну мерзімі 3 айдан 6 айға дейін ұзартылды¹⁸.

Тауар белгілері туралы ҚР заңы 30-1 және 30-2-баптармен толықтырылды, олар тиісінше географиялық нұсқауға өтінім және тауар шығарылған жердің атауына өтінім туралы мәліметтерді жариялау жөніндегі талаптарды, сондай-ақ оларды тіркеуге және (немесе) пайдалану құқығын беруге қарсылық беру тәртібін көздейді¹⁹.

Біздің ойымызша, тауардың шығарылған жерлерін географиялық көрсетуге және атауға келіп түскен өтінімдер туралы жариялауға қатысты инновация аталған даралау құралдарына құқықтық қорғауды ұсынудың ашық және болжамды рәсімін жасайды, сондай-ақ ҚР тауар белгілері туралы заңының 42 бабының 1 тармағының 1 тармақшасына сәйкес Қазақстанда тауардың шығарылған жерін географиялық көрсетуге және оның атауына куәлік берудің заңдылығы туралы сот дауларының санын азайтады.

ҚР тауар белгілері туралы заңының 32-бабының 2-тармағына сәйкес өтінім беруші өтінім бойынша шешім қабылданғанға дейін

ры туралы Қазақстан Республикасының 1999 ж. 26 шілдедегі № 456-І Заңы // https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=51014203#activate_doc=2 (жүзінген күні: 28.03.2024).

¹⁶ Тауар белгілері, қызмет көрсету белгілері, географиялық нұсқамалар және тауарлар шығарылған жерлердің атаулары туралы Қазақстан Республикасының 1999 ж. 26 шілдедегі № 456-І Заңы // https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=51014203#activate_doc=2 (жүзінген күні: 28.03.2024).

¹⁷ Тауар белгілері, қызмет көрсету белгілері, географиялық нұсқамалар және тауарлар шығарылған жерлердің атаулары туралы Қазақстан Республикасының 1999 ж. 26 шілдедегі № 456-І Заңы // https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=51014203#activate_doc=2 (жүзінген күні: 28.03.2024).

¹⁸ Тауар белгілері, қызмет көрсету белгілері, географиялық нұсқамалар және тауарлар шығарылған жерлердің атаулары туралы Қазақстан Республикасының 1999 ж. 26 шілдедегі № 456-І Заңы // https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=51014203#activate_doc=2 (жүзінген күні: 28.03.2024).

¹⁹ Тауар белгілері, қызмет көрсету белгілері, географиялық нұсқамалар және тауарлар шығарылған жерлердің атаулары туралы Қазақстан Республикасының 1999 ж. 26 шілдедегі № 456-І Заңы // https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=51014203#activate_doc=2 (жүзінген күні: 28.03.2024).

географиялық нұсқауға өтінімді тауар шығарылған жердің атауына өтінімге және керісінше, заң талаптары сақталған жағдайда түрлендіруге құқылы²⁰. Осыған ұқсас құқық ҚР Патенттік заңының 28-бабына сәйкес өнертабысқа және пайдалы модельге өтінімдер бойынша өтініш беруші үшін көзделген.

ҚР тауар белгілері туралы заңының 35-бабына сәйкес географиялық нұсқаулардың мемлекеттік тізіліміне және тауарлар шығарылған жерлердің мемлекеттік тізіліміне енгізілген тауарлар шығарылған жерлердің географиялық нұсқаулары мен атауларын тіркеуге қатысты мәліметтерді жариялау тәртібі мен мерзімі өзгертілді. Мұндай мәліметтерді сараптама ұйымы апта сайын оның интернет-ресурсында орналастырады²¹.

ҚР тауар белгілері туралы заңының 40-бабының 2-тармағында тауар шығарылған жердің географиялық нұсқаулары мен атауын пайдалану құқығының қолданылуын тоқтату негіздерінің тізбесі кеңейтілді:

құқық иеленушінің өзіне қатысты географиялық нұсқаулардың мемлекеттік тізілімінде және тауарлар шығарылған орындар атауларының мемлекеттік тізілімінде көрсетілген ерекше қасиеттері, сапасы, беделі және басқа да сипаттамалары бар тауар өндіру жөніндегі қызметті жүзеге асыру құқығынан айырылуы;

тауар белгілері туралы заңның 40-бабының 1-тармағында көрсетілген негіздер бойынша тауар шығарылған жердің географиялық көрсеткіші мен атауын құқықтық қорғауды тоқтату;

шетелдік заңды тұлғаның, шетелдіктің

немесе азаматтығы жоқ адамның осы географиялық көрсеткішке және тауар шығарылған елдегі тауар шығарылған жердің атауына құқығынан айырылуы²².

Қорытынды

Сондай-ақ, зияткерлік меншіктің жеке-леген объектілерінің гибриді құқықтық режимдерін құру тенденциясын атап өткен жөн, мысалы, тіркелмеген өнеркәсіптік үлгілердің пайда болуы және реттелуі, бұл авторлық және патенттік құқық режимі арасындағы белгілі бір компаға келу, өмірлік циклі салыстырмалы түрде қысқа, бірақ маңызды болып табылатын шешімдер үшін құқықтық қорғауды алуға неғұрлым мобильді тәсілді қамтамасыз ету мақсатында құрылған индустрияны, атап айтқанда жеңіл өнеркәсіпті дамыту.

Қазақстан заңнамасына тауарлар шығарылған жерлердің атауынан ерекшеленетін географиялық нұсқау сияқты объектілерді енгізу экономикалық қатынастарды дамытудағы икемділікті тағы да растайды, ал құқық қатынастардың регламенттелген негізін қамтамасыз етуге арналған. Әрине, адамдардың зияткерлік іс-әрекетінің жаңа объектілер мен өзара әрекеттесу формаларының пайда болу қабілеті.

Сонымен қатар, ЕАЭО мемлекеттерінің ұлттық заңнамаларын үйлестіру жолында жаңа міндеттер туындайды: қолданыстағы постулаттар арасындағы тепе-теңдікті табу, мысалы, тауар белгілеріне қатысты айрықша құқықтардың аумақтық сипаты және жо-сықсыз бәсекелестік.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Ивлиев Г.П., Егорова М.А. Частное право: Обеспечение правовой охраны результатов интеллектуальной деятельности и коммерциализации прав на них в ЕАЭС // <https://rospatent.gov.ru/ru/news/chastnoe-pravo-tom-74-11-2021>. (дата обращения: 28.03.2024).
2. Воронцова Л.С. Правовая модель евразийского патента и гармонизация патентного законодательства: автореф. дисс. ... к.ю.н. – М., 1996. – 20 с.
3. Гончар Т.М. Правовая охрана промышленных образцов в соответствии с протоколом об охране промышленных образцов к Евразийской Патентной конвенции 1994 г. // Сборник научных статей / главный редактор С. Е. Чебуранова. – Гродно: ГрГУ, 2020. – Часть 2. – 194 с.

²⁰ Тауар белгілері, қызмет көрсету белгілері, географиялық нұсқамалар және тауарлар шығарылған жерлердің атаулары туралы Қазақстан Республикасының 1999 ж. 26 шілдедегі № 456-І Заңы // https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=51014203#activate_doc=2 (жүзінген күні: 28.03.2024).

²¹ Тауар белгілері, қызмет көрсету белгілері, географиялық нұсқамалар және тауарлар шығарылған жерлердің атаулары туралы Қазақстан Республикасының 1999 ж. 26 шілдедегі № 456-І Заңы // https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=51014203#activate_doc=2 (жүзінген күні: 28.03.2024).

²² Тауар белгілері, қызмет көрсету белгілері, географиялық нұсқамалар және тауарлар шығарылған жерлердің атаулары туралы Қазақстан Республикасының 1999 ж. 26 шілдедегі № 456-І Заңы // https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=51014203#activate_doc=2 (жүзінген күні: 28.03.2024).

4. Галиакперов А.С. *Международно-правовая охрана изобретений, полезных моделей и промышленных образцов на региональном уровне: автореф. дисс. ... к.ю.н.* – М., 2014. – 33 с.
5. Минакова А.И. *Вопросы пересечения правовых режимов производства дизайна и промышленного образца* – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ipcmagazine.ru/patent-law/issues-intersection-legal-regimes-workof-design-and-industrial-design>. (дата обращения: 28.03.2024).
6. Николаева М.С. *Незарегистрированный промышленный образец ЕС: перспективы введения аналогичного режима в России* // Пробелы в российском законодательстве. № 5. – 2015. // - [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/nezaregistrirovannyy-promyshlennyy-obrazets-esperspektivy-vvedeniya-analogichnogo-rezhima-v-rossii>. (дата обращения: 28.03.2024).
7. Тахиров Г.И. *Совершенствование правовой охраны географических указаний в Республике Таджикистан: автореф. дисс. ... к.ю.н.* – М., 2004 - 26 с.
8. Широкова О.Ю. *Виды средств индивидуализации товара, происходящего с определенной территории: автореф. дисс. ... к.ю.н.* – М., 2016. – 31 с.
9. Шахназарова Э.А. *Охрана средств индивидуализации, содержащих указание на географическое происхождение товаров, в международном частном праве: автореф. ... к.ю.н.* – М., 2019. - 33 с.
10. Нгуен Ван Чанг. *Географические указания как объекты правовой охраны во Вьетнаме и в России: автореф. дисс. ... к.ю.н.* – М., 2003. – 34 с.

REFERENCES

1. Ivliev G.P., Egorova M.A. *Chastnoe pravo: Obespechenie pravovoj ohrany rezul'tatov intellektual'noj dejatel'nosti i kommercializacii prav na nih v EAJeS* // <https://rospatent.gov.ru/ru/news/chastnoe-pravo-tom-74-11-2021>. (data obrashheniya: 28.03.2024).
2. Voroncova L.S. *Pravovaja model' evrazijskogo patenta i garmonizacija patentnogo zakonodatel'stva: avtoref. diss. ... k.ju.n.* – М., 1996. - 20 s.
3. Gonchar T.M. *Pravovaja ohrana promyshlennyh obrazcov v sootvetstvii s protokolom ob ohrane promyshlennyh obrazcov k Evrazijskoj Patentnoj konvencii 1994 g.* // *Cbornik nauchnyh statej / glavnyj redaktor S. E. Cheburanova.* – Grodno: GrGU, 2020. – Chast' 2. - 194 s.
4. Galiakperov A.S. *Mezhdunarodno-pravovaja ohrana izobretenij, poleznyh modelej i promyshlennyh obrazcov na regional'nom urovne: avtoref. diss. ... k.ju.n.* – М., 2014. – 33 s.
5. Minakova A.I. *Voprosy peresechenija pravovyh rezhimov proizvedeniya dizajna i promyshlennogo obrazca* – [Jelektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <http://ipcmagazine.ru/patent-law/issues-intersection-legal-regimes-workof-design-and-industrial-design>. (data obrashheniya: 28.03.2024).
6. Nikolaeva M.S. *Nezaregistrirovannyj promyshlennyy obrazec ES: perspektivy vvedeniya analogichnogo rezhima v Rossii* // *Probely v rossijskom zakonodatel'stve.* № 5. – 2015. // - [Jelektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <https://cyberleninka.ru/article/n/nezaregistrirovannyy-promyshlennyy-obrazets-esperspektivy-vvedeniya-analogichnogo-rezhima-v-rossii>. (data obrashheniya: 28.03.2024).
7. Tahirov G.I. *Sovershenstvovanie pravovoj ohrany geograficheskikh ukazanij v Respublike Tadjikistan: avtoref. diss. ... k.ju.n.* – М., 2004 - 26 s.
8. Shirokova O.Ju. *Vidy sredstv individualizacii tovara, proishodjashhego s opredelennoj territorii: avtoref. diss. ... k.ju.n.* – М., 2016. – 31 s.
9. Shahnazarova Je.A. *Ohrana sredstv individualizacii, sodержashhih ukazanie na geograficheskoe proishozhdenie tovarov, v mezhdunarodnom chastnom prave: avtoref. ... k.ju.n.* – М., 2019. - 33 s.
10. Nguen Van Chang. *Geograficheskie ukazaniya kak ob#ekty pravovoj ohrany vo V'etname i v Rossii: avtoref. diss. ... k.ju.n.* – М., 2003. – 34 s.